ปัญหาการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ในประเทศไทย

Problems in Requesting Confirmations of Accountants Receivable in Thailand.

นางสาวรัทยา อู่รังสิมาวงศ์

004251

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต
แผนกวิชาการบัญชี
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2516

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 17118384

Problems in Requesting Confirmations of Accounts Receivable in Thailand

Miss Ruttaya Woorangsimavong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master Degree of Accountancy

Department of Accountancy
Graduate School
Chulalongkorn University

1973

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย . อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ .....ประธานกรรมการ
..... กรรมการ
..... กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ผศ.วิไล วีระปรีย

วันที่ ..... เดือน..... พ.ศ. .....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ในประเทศไทย
ชื่อ	นางสาวรัทยา อู่รังสิมาวงศ์
แผนกวิชา	การบัญชี
ปีการศึกษา	2516

บทคัดย่อ

การสอบบัญชีของไทยได้เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 โดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า บริษัทจำกัดนั้นต้องจัดให้มีการสอบบัญชี แต่จนกระทั่งปัจจุบันการสอบบัญชีของไทยยังมิได้มีการกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบดังเช่นของประเทศอังกฤษหรือประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าทางสมาคมนักบัญชีแห่งประเทศไทย จะได้เสนอมาตรฐานการสอบบัญชีไว้แล้ว ในการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 1 ณ ศาลาสันติธรรม แต่ก็ยังเป็นข้อถกเถียงกันว่า ข้อเสนอนั้นถือเป็นมาตรฐานการสอบบัญชีที่ควรจะปฏิบัติตามหรือไม่ ด้วยทางสมาคมไม่มีอำนาจจะบังคับหรือกำหนดให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องทำการสอบบัญชีตามมาตรฐานที่ทางสมาคมเสนอ

การมิได้กำหนดมาตรฐานการสอบบัญชีให้แน่นอนเพื่อให้ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามเป็นผลให้ผู้สอบบัญชีแต่ละคนใช้วิธีการตรวจสอบตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม และผลที่ตามมาก็คือการสอบบัญชียังไม่ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไป ผู้สอบบัญชีที่มีสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดีทั้งของคนไทยและชาวต่างประเทศ จะใช้วิธีการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีของต่างประเทศคือ ประเทศอังกฤษ หรือประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนผู้สอบบัญชีที่ไม่มีสำนักงานขนาดใหญ่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่ใช้วิธีการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีดังกล่าว

เนื่องจากลูกหนี้การค้าเป็นสินทรัพย์หมุนเวียนสำคัญมากประเภทหนึ่งของธุรกิจ เพราะลูกหนี้เป็นส่วนประกอบของสินทรัพย์หมุนเวียนที่มีอัตราส่วนสูง และมีสภาพคล่องรองจากเงินสด นอกจากนั้นลูกหนี้ยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับค่าขายของธุรกิจ ทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่

ตลอดเวลา ผู้สอบบัญชีจึงมีความจำเป็นต้องเน้นการตรวจสอบและให้ความสนใจรายการลูกหนี้การค้าให้มาก

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการตรวจสอบลูกหนี้คือ การตรวจสอบว่าลูกหนี้มีอยู่จริงและได้จดบันทึกไว้ในจำนวนที่ถูกต้องหรือไม่ มาตรฐานในการตรวจสอบที่สำคัญของผู้สอบบัญชีเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว คือ การขอคำรับรองยืนยันยอดจากลูกหนี้ วิธีนี้ถือว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการตรวจสอบลูกหนี้เพราะเป็นหลักฐานที่ผู้สอบบัญชีได้รับมาจากบุคคลภายนอกบริษัท จึงนับได้ว่าเป็นหลักฐานที่น่าเชื่อถือมากที่สุด กรณีที่ลูกหนี้ตอบมาย่อมเป็นการยืนยันว่าลูกหนี้ของธุรกิจที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบอยู่มีอยู่จริง และมีจำนวนถูกต้องหรือไม่

ในทางปฏิบัติจริงของผู้สอบบัญชี ตามที่ผู้เขียนได้ศึกษาจากข้อมูล ผลการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้จากจำนวนบริษัทประมาณ 50 บริษัท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 – 2516 ของสำนักงานสอบบัญชีที่ผู้เขียนทำงานอยู่ ปรากฏว่าผู้สอบบัญชีได้รับตอบมาจากลูกหนี้ในอัตราส่วนค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับจำนวนลูกหนี้ที่ผู้สอบบัญชีส่งใบขอคำรับรองยืนยันยอด สาเหตุในการไม่ตอบของลูกหนี้ส่วนใหญ่มาจากการที่ลูกหนี้เป็นร้านค้าคนจีน ซึ่งไม่นิยมการตอบรับเพราะเกรงว่าจะเป็นหลักฐานผูกมัดตนเอง ลูกหนี้มีวิธีการจดบันทึกไม่สมบูรณ์จึงไม่สามารถหายอดเป็นหนี้ตอบผู้สอบบัญชีได้ ลูกหนี้ไม่เข้าใจวิธีการตรวจสอบและไม่เห็นประโยชน์ของการตอบ และประการสุดท้ายก็คือลูกหนี้ไม่อยากเสียเวลาตอบ

ผู้สอบบัญชีจึงมีความจำเป็นต้องใช้วิธีการตรวจสอบอื่น เช่น การตรวจสอบเอกสารการซื้อขาย การตรวจสอบการชำระหนี้ภายหลังวันที่ขอยืนยันยอด ไปสอบถามลูกหนี้ด้วยตนเองหรือโทรศัพท์ไปสอบถาม เป็นต้น เพื่อให้การตรวจสอบลูกหนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น สมาคมนักบัญชีแห่งประเทศไทย กรมทะเบียนการค้า คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี กรมสรรพากร และสถาบันที่สอนวิชาชีพการบัญชี ควรหันมาร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรคให้ลูกหนี้ไม่ตอบใบขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ของผู้สอบบัญชี ด้วยการกำหนดมาตรฐานการบัญชี เช่น หลักการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชี และมาตรฐานการรายงาน จัดระบบการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้สถาบันที่สอนการบัญชี เน้นถึงความรับผิดชอบในการตอบคำขอรับรองยืนยันยอดหนี้ นอกจากนี้การมีการจัด

โครงการอบรม แก่ผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชี ให้เห็นถึงความสำคัญในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับงานด้านตรวจสอบแก่ผู้สอบบัญชี เพื่อให้มาตรฐานการสอบบัญชีที่ปฏิบัติอยู่ในประเทศไทยเป็นไปอย่างทัดเทียมกับนานาประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title : Problems in Requesting Confirmations of Accounts Receivable in Thailand

Name : Miss Ruttaya Woorangsimavong.

Department : Accountancy

Academic Year : 1973

Abstract

The development of auditing in Thailand began since the year B.E. 2467 when the Civil and Commercial Law requires all limited companies to have their accounts audited. However, until the present time no auditing standards have yet been established as have been done in England and the United States. Although standards on auditing in Thailand have been proposed by the Association of the Accountants in Thailand at the 1st meeting of Accountants ever to be held in this country, it remained debatable whether such proposal was to be regarded as established auditing standards to be followed by all certified public accountants since the Association itself has no power to compel certified public accountants to adhere to the auditing standards proposed by the Association.

The failure to establish clear standards of auditing so that all auditors would have to follow has led to the practice of auditing whereby each individual auditor was allowed to carry out an audit in such manners and using such techniques as he consider appropriate to the circumstances. Such practice has contributed towards disbelief and lack of confidence on the part of the public in relation to the work performed by the auditors and the reliability of the

audited financial statements. The larger audit firms who are well known both locally as well as internationally, normally carry out their audit in accordance with the English or American auditing standards. However there are also quite a number of the smaller firms who practice likewise.

Trade account receivables represent one of the most important type of current assets within a business especially where their ratio to totle current assets stands proportionally high, having liquidity succeed to cash and a close relationship with the cost of sales and also changing continually as to their amounts and mabe-up of the individual debtor. In such circumstances the auditor should find it necessary to carry out his examination with special audit emphasis on trad account receivables.

The objectives of an audit of receivables are to ascertain the existence and the correct values of receivables. To achieve such objectives the auditor needs to carry out his audit in accordance with the generally accepted auditing standards. Which specify the use of "debtors circularisation" technique ie., obtaining direct confirmation from debtors of the existance and value of the debts. This technique is by far the most efficient since the information obtained would come direct to the auditor from parties not within the business itself so that greater reliance may be placed upon the information so received. The effectiveness of circularisation technique is of course dependent upon cooperation on the part of debtors to whom requests for confirmation have been sent out.

In real practice circularisation technique has proved ineffective ; a review, made by the writer, of the result of debtors circularisations carried out during the years 2514 - 2516 by some 50 client companies of the audit firm where the writer is employed reveal that the number of replies received in all cases were so small in comparison with the number of confirmations sent out and that this was attributable to various factors namely :-

1. Debtors comprising Chinese businesses are reluctant to reply for fear of binding themselves in law to their confirmations.

2. Unsatisfactory book-keeping and recording system make it impossible to furnish the information required by the auditor.

3. Lack of understanding, on the part of the debtors, as regards the audit technique used, and the need for them to reply.

4. Debtors neither have time nor bother to reply.

In such a situation it is essential therefore that the auditor should look to other means for verifying the debtors' balances, eg., examination of sales records and related vouchers, examinations of settlement of debts after the date at which debtors are to confirm their debts, paying the debtors a visit or contacting by telephone.

The writer is of the opinion that all these concerned, which include the Association of Accountants in Thailand, the Ministry of Commerce, the Revenue Department and educational institutions (offering courses in accountancy) should cooperate in trying to find solutions to the various problems connected with debtors circularisation, and would suggest that they should establish clear standards

of accounting eg., principles of accounting, auditing and reporting standards, establish an efficient system of assessment and collection of taxes, and encourage the educational establishment to emphasis the responsibitity on the part of the debtors to give confirmation to their balances. The writer further suggests that courses or seminars should be programmed for the benefit of all those with accounting responsibility to stress and convey to them the important of their cooperation with the auditor in the execution of the audit Only then would auditing standards in Thailand be comparable to those of other nations.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

เมื่อประมาณเกือบสองปีที่ผ่านมา ขณะที่ผู้เขียนกำลังเรียนวิชาสุดท้ายของหลักสูตรปริญญาโทอยู่นั้น ผู้เขียนควรจะเริ่มเขียนวิทยานิพนธ์ได้แล้ว แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เนื่องจากยังไม่มีความคิดว่าจะเขียนเรื่องอะไร บังเอิญผู้เขียนได้มีโอกาสพบกับท่านรองศาสตราจารย์ เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา จึงได้เรียนปรึกษาท่าน ซึ่งท่านก็ได้ให้ความเห็นว่าเนื่องจากผู้เขียนกำลังทำงานสอบบัญชีอยู่ จึงน่าที่จะเขียนเรื่องเกี่ยวกับการสอบบัญชี โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ในประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนก็มีความเห็นเช่นเดียวกัน เพราะจากประสบการณ์ในการทำงานสอบบัญชีอยู่ประมาณสี่ปีกว่านั้น ได้พบว่าปัญหาใหญ่ของสำนักสอบบัญชีคือ การที่ลูกหนี้ไม่ตอบใบขอคำรับรองยืนยันยอดของผู้สอบบัญชี และเนื่องจากการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้เป็นมาตรฐานการสอบบัญชีอย่างหนึ่ง ดังเช่นมาตรฐานอื่นในการสอบบัญชี แต่มาตรฐานการสอบบัญชีอื่นผู้สอบบัญชีมักไม่ประสบปัญหาดังเช่นการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ จากมูลเหตุจูงใจดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนจึงตั้งใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างอันเป็นสาเหตุทำให้ลูกหนี้ไม่ตอบใบขอคำรับรองยืนยันยอดของผู้สอบบัญชี และจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร เพื่อทำเป็นวิทยานิพนธ์ อันถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

ต่อจากนั้นผู้เขียนจึงได้ปรึกษากับ มิสเตอร์ ปีเตอร์ จี สปีด ซึ่งเป็นหุ้นส่วนของสำนักงานสอบบัญชี ไพร้วอเตอร์เฮ้าส์ แอนโก เพื่อขอนำข้อมูลของทางสำนักงานมาประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจาก มิสเตอร์ สปีด อย่างดียิ่ง จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้โดยได้รับข้อคิดเห็นและคำแนะนำจากรองศาสตราจารย์ เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิไล วีระปรีย ซึ่งได้ให้คำปรึกษาคำแนะนำในการแก้ไข ตลอดจนการช่วยขัดเกลาสำนวนให้สละสลวยสอดคล้องกัน อีกทั้งอาจารย์ ฉันนะ ฉิมโฉม ที่ได้ช่วยออกความเห็นในการแก้ไขให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

นอกจากนั้น ผู้เขียนขอขอบคุณพี่ ๆ และเพื่อนร่วมงานที่ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และช่วยเหลือในการจัดเก็บข้อมูล ตลอดจนบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่กรุณาตอบข้อซักถามทางโทรศัพท์

เนื่องจากเวลาในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีอยู่จำกัด และนอกจากนั้นผู้เขียนยังประสบอุปสรรคอีกหลายประการ ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลอันเป็นเหตุให้ผู้เขียนต้องเปลี่ยนวิธีการจากที่ได้กำหนดไว้แต่แรก ซึ่งเป็นวิธีการที่คาดว่าจะให้ประโยชน์มากที่สุด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงยังมีข้อบกพร่องอยู่อีกมาก ซึ่งผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว อย่างไรก็ดีผู้เขียนหวังว่าข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตามที่ได้ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คงเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพการสอบบัญชีในประเทศไทยบ้างไม่มากก็น้อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบาญ

หน้า

บทคัดย่อ – ภาษาไทย I

บทคัดย่อ – ภาษาอังกฤษ IV

คำนำ ..... ก

สารบาญ ..... ค

สารบาญตาราง ..... ฉ

บทที่ 1 วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา แหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวม

1. วัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษา 1
2. แหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวม 4
3. ภูมิหลังการตรวจสอบลูกหนี้ 6

บทที่ 2 ลูกหนี้ วัตถุประสงค์ในการตรวจสอบและมาตรฐานในการตรวจสอบ

1. ความหมายของลูกหนี้และชนิดของลูกหนี้ 7
2. ความหมาย วัตถุประสงค์ และมาตรฐานการสอบบัญชี 11
3. วัตถุประสงค์ มาตรฐาน และวิธีการในการตรวจสอบลูกหนี้ ... 28

บทที่ 3 วิธีการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ในประเทศไทย

1. ระยะเวลาของการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ 42
2. จำนวนรายและวิธีการเลือกลูกหนี้ที่จะส่งคำขอรับรองยืนยันยอด 43
3. ชนิดและวิธีการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ 45
4. สรุป ผลการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ในประเทศไทย 54

หน้า

บทที่ 4 ปัจจัยอันเป็นอุปสรรคในการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ในประเทศไทย

1. ประเภทลูกหนี้ 61
2. วิธีการบันทึกบัญชีของลูกหนี้ 67
3. ความเข้าใจในวิธีการตรวจสอบบัญชีลูกหนี้ 70
4. ความเข้าใจในแบบฟอร์มการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ 71
5. ปัจจัยอื่น ๆ 72

บทที่ 5 วิธีการตรวจสอบอื่น ๆ นอกเหนือจากการขอคำรับรองยืนยันยอดและข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาในการขอคำรับรองยืนยันยอดลูกหนี้ 73

บทสรุป 82

ภาคผนวก 85

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบาญตาราง

ตารางที่	หัวข้อเรื่อง	หน้า
2 – 1	แสดงอัตราส่วนร้อยละของลูกหนี้ต่อสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์รวม ณ. สิ้นปี 2514 – 2516	10
3 – 1	ประเภทการขายของ	55
3 – 2	ประเภทรับจ้างทำของ	56
3 – 3	ประเภทโรงแรม	57
3 – 4	ประเภทการธนาคารและบริษัทการเงิน	58
3 – 5	ประเภทการประกันภัย	59
3 – 6	ประเภทอื่น ๆ	59
3 – 7	สรุปธุรกิจทุกประเภท	60

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย